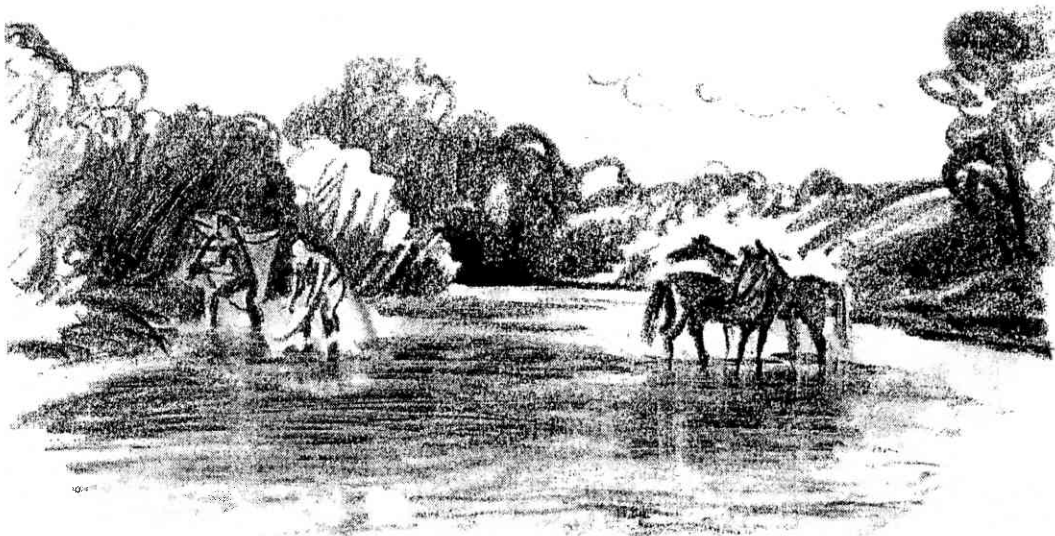

A Berettyó

A Berettyó csodálatos természeti környezetben, a Réz-hegység nyugati peremén, a 997 m magas Ponor csúcs alatt ered triász kori mészkő rétegek bővizű karsztforrásaiból. Keskeny völgye áthalad a Rézalja dombvidékén, majd Valkóváralját elhagyva a Szilágynagyfalusi-medencébe érkezik. Ebből kilépve Márkaszéknél egy festői szorost alkotva átvágja a Réz-hegységnek egy kristályos palából felépült nyúlványát, s kiér a Berettyószéplaki-medencébe. Medrének esése csökken, folyása lassul. Margittát elhagyva felveszi legjelentősebb baloldali mellékvizét, a gyors folyású, gyakran megáradó Bisztra-patakot, majd Szalárdnál kiér a Tisza-alföldjére. Már az országhatáron túl, Pocsajnál torkollik bele legnagyobb jobboldali mellékfolyója, az Ér.

A Berettyó Szeghalomnál ömlik a Sebes-Körösbe. A folyó teljes hossza 198 km, ebből 120 km Románia, 78 km Magyarország területén található. Felső szakaszán folyása gyors, hegyi patak jellegű, medrének esése átlagban 17 m/km, a mederfenék köves vagy durva kavicsos. A Szilágynagyfalusi-medencében a folyó jellege megváltozik, a víz sebessége csökken, esése már csak 2-3 m/km, az aljzat

Berettyószéplak

Suplacu de Barcău

kavicsos vagy durva sóderes. Az Alföldre érve esése 40 cm/km-re csökken, a torkolati részen pedig már alig 20 cm/km. A mederfenék borítása homokosról iszapos üledékesre vált.

Vízhozam tekintetében szeszélyes folyó a Berettyó. Átlagos vízhozama a torkolatnál 8 m³/sec, ám tavaszi áradások idején ennek az értéknek a sokszorosát is elérheti, aszályos nyarakon viszont alig haladja meg a 0,5 m³/sec hozamot.

A Berettyó felső szakaszán tulajdonképpen egy hegyi patak, annak minden jellegzetességével. **Berettyószéplaknál** a folyó medre elkeskenyedik és mélyül, a partokon pedig iszapréteg halmozódik fel. Annak dacára, hogy a folyó viszonylag szennyezettnek látszik, ezen a helyen egy folyami rákot találtunk. Továbbhaladva a folyón, **Margitta** helység erősen szennyezi a folyót, amelynek hatására gyakran megjelennek a *Sphaerotilus natans* baktérium fonalas telepei. A természetes tisztulás javít valamelyest a helyzeten, hiszen távolodva ettől a szennyező forrástól a folyó vize mind alkalmasabbá válik a vízi szervezetek megtelepedésére. Berettyószéplak és Szentimre között a szennyezés miatt nem találtunk élő kagylókat. Szentimre alatt, a már tisztuló vízben megjelenik az egyébként ritka nagy gömbkagyló *Sphaerium rivicola*.

A kerekesférgeket a Berettyó mentén három mintavételi helyen vizsgáltuk. A felső szakaszban találtuk a legmagasabb diverzitási értéket, de a gyors víznek megfelelően ezek a fajok alacsony egyedszámmal képviseltették magukat. A középső szakaszon az egyedsűrűség hasonló a felső szakaszhoz, de a fajszám és a diverzitás értéke alacsony, ugyanakkor dominánsokká válnak a planktonikus fajok. A kerekesférgek magas egyedszáma és alacsony diverzitási értéke egyértelműen eutrofizált vizekre utal.

Szeghalomnál a meder mély és szabályozott, gazdag vízinövényzettel, a partokon pedig jól fejlett mocsári növényzet figyelhető meg (megemlítjük itt a mételykórót – *Oenanthe aquatica*, virágkákát – *Butomus umbellatus*, a széleslevelű békakorsót – *Sium latifolium* és a vízi hídört – *Alisma plantago-aquatica*). Az 1994-es olajszennyezés még ma is érezteti hatását, megbolygatva az iszapot mindegyre megjelennek a víz felületén az irizáló olajfoltok. A víz minősége II. és III. kategóriába sorolható, amelyet a következő fiziko-kémiai paraméterek: KOI, Ni, Zn, Pb, Cu, kloridok stb. magas értékei is illusztrálnak. A Berettyó alsó szakasza bakteriológiai vizsgálatok alapján erősen szennyezettnek minősíthető, sok a *Salmonella* és a koliform baktérium.

A halak közül igen ritkává vált a lápi póc (*Umbra krameri*), amely a Körösök medencéjéből csak a Berettyó mellékfolyójából, az Érből, valamint a Székelyhíd melletti néhány csatornából és tóból került elő.

Egy alaposabb ichtiológiai vizsgálat nyomán (Harka, Györe, Sallai és Wilhelm, 1997) a Berettyóban a következő halfajokat mutatták ki: erdélyi ingola (*Eudontomyzon danfordi*), nyúldomolykó (*Leuciscus leuciscus*), jáász (*Leuciscus idus*), önhal (*Aspius aspius*), paduc (*Chondrostoma nassus*), rózsás márna (*Barbus barbus*), csík (*Cobitis danubialis*), balkáni csík (*Sabanejewia aurata*), harcsa (*Silurus glanis*), botos kölönte (*Cottus gobio*), csapó sügér (*Perca fluviatilis*), durbincs (*Gymnocephalus baloni*) és fogas sügér (*Stizostedion lucioperca*). Ugyancsak ez a kutatás mutatott rá arra a tényre, hogy az alsó szakaszon a duzzasztások hatására uralkodó fajokká váltak a pirosszemű kele (*Scardinius erythrophthalmus*), compó (*Tinca tinca*) és a réti csík (*Misgurnus fossilis*).